

Novi Matajur

Leto IX Štev. 10 (202)

UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Via B. De Rubeis 20
Tel. (0432) 731190
Poštni predal Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD, 31. maja 1982

Autorizz. Trib. di Trieste n. 450

Izdaja

ZTT

Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
Posamezna številka 400 lir
NAROČNINA: Letna 6.000 lir
Za inozemstvo: 8.400 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan

Quindicinale

Za SFRJ - Žiro račun

50101-603-45361

«ADIT» DZS, 61000 Ljubljana

Gradišče 10/11 - Telefon 223023

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
OGLASI: mm/st + IVA 15%
trgovski 200, legalni 300
finančno - upravni 250,
osmrtnice in zahvale 100,
mali oglasi 100 beseda.

ZA 200. ŠTEVILKO NOVEGA MATAJURJA LEPA MANIFESTACIJA BRALCEV V ČEDADU

Bogat kulturni program
in pozdravni govori

Kot je bilo naznanjeno v Novem Matajuru, je bilo v nedeljo 9. maja popoldne v dvorani Hotela Roma v Čedadu srečanje bralcev ob priliki izida 200. številke Novega Matajura.

Čeprav je bilo slabo vreme — lilo je celi dan kot iz škafe — so prišli bralci iz vseh koncev in krajev, da so napolnili dvorano do zadnjega kotička.

Prisotne je najprej pozdravil odgovorni urednik Izidor Predan, se začudil nad tako visoko udeležbo, kljub slabemu vremenu, poslal v imenu vseh prisotnih bralcev pozdrave, tistim ki se niso mogli udeležiti, posebno izseljencem, ki služijo svoj vsakdanji kruh v vseh deželah sveta in se čutijo povezani z rojstno zemljo preko Novega Matajura.

Predan je napovedal kulturni program, slavnostnega govornika in drage goste, ki so prinesli svoje pozdrave.

Proslava dvestote številke je izvenela kot potrditev hotenja naših ljudi po obstoju in po razvoju v sklopu celovite slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, brez diskriminacije na pokrajino in je bila priložnost, da so beneški Slovenci še enkrat dokazali svojo življenjskost ter navezanost na tiskano slovensko besedo, da so ostali zvesti časopisu, ki jih med sabo povezuje v borbi za narodnostne, gospodarske, socialne in vse druge človeške pravice.

Povedano je bilo, da Novi Matajur ne izhaja samo devet let. Že dolgo pred njim, leta 1943, je bil v ilegali tiskan prvi Matajur, v povojnih letih pa je 24 let izhajal Matajur, preden se je preimenoval v Novi Matajur. Naš glavni i odgovorni urednik Izidor Predan je na svečanosti povezal vse te tri liste, v eno samo nit, ko je povabil pred občinstvo enega izmed prvih urednikov Matajura v ilegali,

sedanjega glavnega urednika «Primorskega dnevnika», Jožeta Korena ter Vojmirja Toldija, naddvajsetletnega glavnega in odgovornega urednika Matajura. Ko se je «trio» objel, so bralci zaploskali.

O pomenu tega našega važnega jubileja je spregovoril grmiški župan inž. Fabio Bonini, katerega govor objavljamo na drugi strani, a tu pa smo dolžni dodati, da so bile njegove besede odobravane z aplavzi bralcev, kakor pozdravna govora predsednika SKGZ Borisa Raceta in glavnega urednika Primorskega dnevnika Jožeta Korena, ki je podaril v imenu bratskega lista iz Trsta uredništvu Novega Matajura Palčičeve serije I-karus.

Kulturni program se je začel z nastopom pevcev iz Topolovega v spremljavi harmonike Lina; violina Nicolette in kitare Franca.

Topolovci so odnesli z nastopa prisrčane aplavze in prav tako pevski zbor «Pod lipo» ki je zapel štiri pesmi pod vodstvom Nina Specogne.

Sledile so recitacije treh deklet; ki so gojenke Slovenskega dijaškega doma iz Gorice in vse tri doma iz Foje: Cragnaz Licia je recitala Gregorčičevo «Soči», Cragnaz Ivana Trinkovo «Vstanite bratje», Sturma Cristina pa Predanovo «Pogrebci».

Za recitacijami je nastopil kar dvajset malih harmonikarjev-učencev Antona Birtiča-Mečana. To je bil čudovit spektakel in vsakega izvajalca so poslušalci nagradili z velikimi aplavzi. Uradni del kulturnega programa je zaključil ansambel «Beneški fantje» Antona Birtiča, vedno zaže-

(Nadaljevanje na 2 strani)

200° NUMERO DEL NOVI MATAJUR

E' stato festeggiato a Cividale il duecentesimo numero del quindicinale «Novi Matajur», organo della comunità slovena della provincia di Udine.

La ricorrenza ha fornito la occasione per una riflessione sulla storia del giornale e sul suo ruolo nella difesa degli interessi vitali delle popolazioni delle Valli del Natisone, del Torre, Resia e Valcanale.

Nato come giornale partigiano nel corso della guerra di liberazione, il «Matajur» si è trasformato nel dopoguerra in combattiva espressione dei diritti degli sloveni per diventare oggi, sotto il nome di «Novi Matajur» il più importante mezzo di diffusione di notizie ed idee all'interno della minoranza slovena in Friuli.

E' stato prima di tutti il sindaco di Grimacco, ing. Bonini, ad indicare nel corso della manifestazione celebrativa a ricordare come oggi il «Novi Matajur» si trovi di fronte alla concreta possibilità di diventare l'organo di tutta la popolazione slovena della provincia di Udine e questo senza rinunciare ai suoi principi ed i motivi che

ne hanno determinato la nascita.

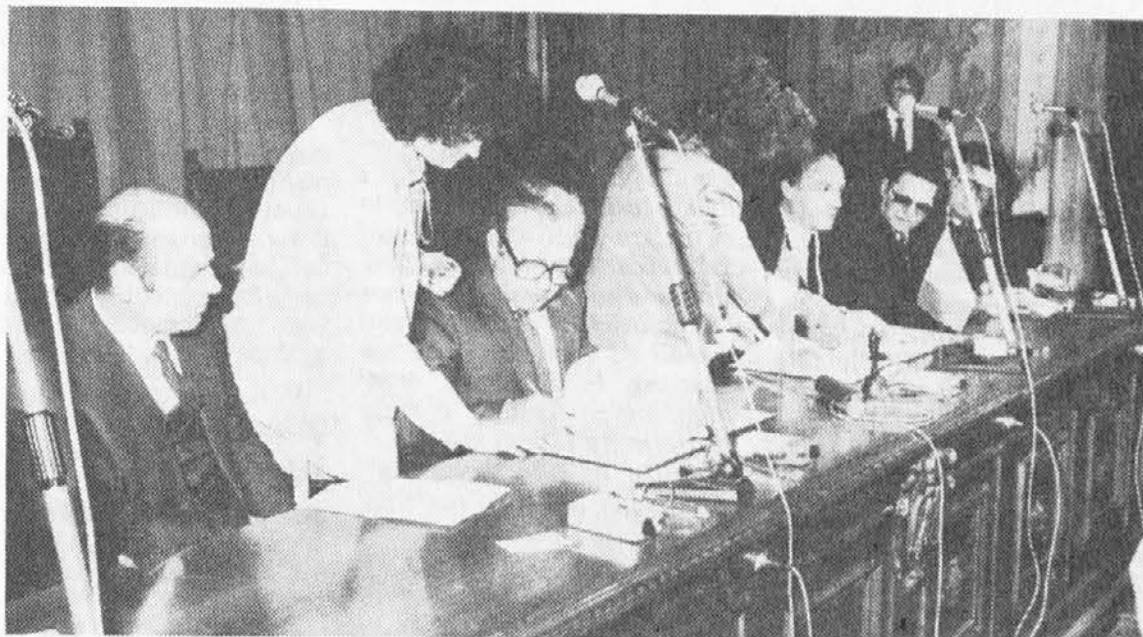
Anche Boris Race, presidente dell'Unione Culturale Economica Slovena e quindi Jože Koren, direttore responsabile del «Primorski Dnevnik» hanno espresso al giornale ed al suo direttore, Izidor Predan, il riconoscimento per l'opera svolta negli ultimi anni, nel corso dei quali c'è stato — anche grazie al Novi Matajur — uno sviluppo impetuoso del movimento degli sloveni della Slavia friulana. Nel momento in cui gli organi parlamentari si accingono a discutere a Roma della legge di tutela globale della minoranza slovena, il ruolo della stampa diventa di primaria importanza.

Alla manifestazione hanno partecipato il coro di Topolò il coro «Pod lipo», le studentesse Cragnaz Licia e Ivana e Sturma Cristina di Faedis frequentanti le scuole slovene di Gorizia con poesie di Gregorčič, Trinko e dello stesso Predan, i giovani allievi fisarmonicisti di Anton Birtič ed infine i «Beneški fantje» che hanno rallegrato con vivaci musiche popolari e concluso così la serata.

Paolo Petricic

Zahvala Novega Matajura

Uredništvo in uprava Novega Matajura se prisrčno zahvalujeta pevcem iz Topolovega, pevskemu zboru «Pod lipo», mladim harmonikarjem-učencem Antona Birtiča, recitatorkam: Licia Cragnaz, Sturma Cristina in Cragnaz Ivana ter ansamblu «Beneški fantje» - Antona Birtiča za izvedbo kulturnega programa na srečanju bralcev Novega Matajura v Čedadu.

Svečanost v Vidmu. Predsednika komisije Casilli d'Aragona za Italijo in Tone Poljšak za Jugoslavijo med podpisom novega videmskega sporazuma

Razširili so območje obmejnega pasu in poenostavili listine za prehod meje

Želja in dobra volja po sodelovanju in poglobljanju dobrih odnosov med sosednjima državama je rezultat tudi obnovljenega videmskega sporazuma, ki sta ga podpisali Italija in Jugoslavija v soboto 15. maja v palači Belgrado v Vidmu.

Kot je znano, videmski sporazum, ki je bil podpisan 1962. leta v Vidmu, ureja osebni, suhozemski in pomorski promet med obmejnimi področji.

Svečanosti podpisa so se krajine udeležili visoki predstavniki obeh držav, župani in izvoljeni predstavniki obmejnih krajev.

Italijansko stran so zastopali predsednik italijanskega dela mešane komisije za izvajanje sporazuma Casilli d'Aragona, podtajnik v zunanjem ministrstvu Mario Fioret, predsednik videmske pokrajine Giancarlo Englaro in deželni odbornik Sergio Coloni. Jugoslovansko stran pa so predstavljali predsednik jugoslovanskega dela mešane komisije Tone Poljšak, podpredsednik izvršnega sveta Slovenije Dušan Šinigoj, predsednik komiteja za mednarodne odnose Jernej Jan, jugoslovanski ambasador v Rimu Marko Kosin in generalni konzul SFRJ v Trstu Cigoj.

Po podpisu besedila sporazuma, ki bo stopil v veljavo, kakor hitro ga bosta vladi ratificirali, kar se bo zgodilo v nekaj dneh, sta Šinigoj in Fioret opredelila politične in tehnične aspekte sporazuma. Podpredsednik slovenske vlade Šinigoj je uvodoma poudaril, da se je z obnovo in razširitvijo sporazuma uveljavila še ena izmed določb Osimskega sporazuma, s tem pa sta bili poudarjeni kontinuiteta dobrososedskih odnosov in želja po ureditvi o-simskega sporazuma. Navedel je na Goriškem in Videm-

skem zgrajene objekte po o-simskem sporazumu (prehodi, ceste itd.), in dodal, da bodo v 14 dneh odprli v Lipici mednarodni mejni prehod.

Seveda pa je potrebno urediti še druga vprašanja, je nadaljeval Šinigoj, in pri tem omenil urejanje pravic in enakopravnega položaja narodnih skupnosti oziroma manjšin ter nekatera vprašanja sodelovanja gospodarske narave.

Potem ko je dejal, da smo lahko ponosni, da so odnosi med obema državama vedno bolj čvrsti in da temeljijo na suverenosti in nedotakljivosti vsake države, je Šinigoj dejal, da takšna politika dobre sosedstva služi interesom prebivalstva na obeh straneh meje in predstavlja vzgled mnogim v Evropi in drugod, še posebej v današnjem času.

(Nadaljevanje na 2 strani)

SI AVVIA A CONCLUSIONE IL CONCORSO "MOJA VAS,"

Nonostante le ripetute richieste e le numerose interrogazioni parlamentari, il Ministero della Pubblica Istruzione ha inviato da Roma al Centro Studi Nediža di S. Pietro al Natisone una nota in cui si nega anche per quest'anno l'autorizzazione di svolgere il concorso dialettale sloveno «Moja vas» in orario scolastico.

Il concorso, giunto alla IX edizione, è riservato ai ragazzi della Slavia friulana, Resia e Valcanale. In analogia di quanto fa il concorso in friulano organizzato dalla Società Filologica Friulana (anche esso vietato nelle scuole), esso si propone di mantenere vivo l'interesse dei ragazzi per la espressione dialettale.

Il concorso «Moja vas» si concluderà in occasione della premiazione degli elaborati con una manifestazione dedicata a tutti i ragazzi in programma per l'ultima domenica di giugno a S. Pietro al Natisone.

Continua intanto il lavoro di lettura, analisi e sistemazione dei temi, disegni, cartelloni, lavori manuali e ricerche, che giungono in buon numero sia per posta che direttamente dalle scuole. Proverranno da tutti i paesi della Slavia friulana, dalle città italiane e perfino dall'estero, Belgio, Germania e Svizzera, dove risiedono gli emigrati sloveni.

L'iniziativa gode dunque di una ampia base di gradimento, e questo non solo fra le famiglie, gli insegnanti e gli stessi ragazzi, ma fra le amministrazioni locali ed i numerosi istituti ed enti che contribuiscono con vari mezzi al successo di questa edizione del concorso «Moja vas».

Srečanje med predstavniki Tolmina in Nadiških dolin

Delegacija iz Nadiških dolin, ki so jo sestavljali predsednik gorske skupnosti Chiuch, čedadski župan Pascolini in odbornik Fantino, podžupan občine Špeter Adami in odbornik v isti občini Blasetig ter župan iz Podbo-

nesca Manzini, je v soboto 15. maja gostovala v Tolminu. Na srečanju s tolminskimi družbenopolitičnimi delavci sta Kovačič in Rejec predstavila Marjana Rožmana in Edija Torkarja, ki sta jima nasledila na položajih predsed-

nika skupščine in predsednika občinskega izvršnega sveta. Pri tem sta izrazila posebno zadovoljstvo, da se je v zadnjih dveh letih utrdilo sodelovanje med obmejnimi kraji na tem območju.

Obe delegacije sta tudi zelo ugodno ocenili podpis obnovljenega videmskega sporazuma in poudarili interes obmejnega prebivalstva za okrepitev gospodarskega sodelovanja, kar bo prav gotovo prispevalo k odpravljanju nerazvitosti tega hribovitega območja.

Predstavniki tolminske občine in Nadiških dolin so ponovili tudi pripravljenost za skupno izkoriščanje Matajurja v turistične namene. Na srečanju so se domenili tudi o nadaljnjih stikih, na katerih bodo še poglobili navedene možnosti za sodelovanje.

Ancora discussioni sulla variante alla statale 356

Continua a suscitare interesse e discussione la questione della variante alla Statale 356.

Oltre alla presa di posizione della Giunta municipale vi è ora un'intervento del Consigliere Avv. Giovanni Battocletti del P.C.I. che chiede la revisione di alcune opere particolari, come svincoli, rotonde e opere accessorie che dovrebbero essere realizzate nella zona di Grupignano.

Queste strutture appaiono sovradimensionate e non necessarie rispetto al progetto originario della superstrada.

Pur riconoscendo la necessità della realizzazione dell'opera principale che contiene anche l'esecuzione del ponte sul fiume Natisone per il traffico pesante, il Consigliere Battocletti richiama al Sindaco la necessità di una verifica urgente sul terreno in contraddittorio fra i tecnici, la civica amministrazione ed i coltivatori diretti, onde trovare una soluzione pratica che, senza pregiudicare l'opera, si concreti nella riduzione di alcune strutture accessorie che appaiono inutili e sono invece lesive delle unità agricole esistenti.

Za 200. številko

(Nadaljevanje s 1. strani)

ljen in dobrodošel na naših prireditvah, ki je skrbel tudi po slovesnosti za prijetno vzdušje, za ples in veselo razpoloženje.

Srečanja bralcev Novega Matajurja so se udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij s Tolminskega, ki jih je vodil predsednik SZDL Janko Razpet. S svojo prisotnostjo nas je počastil tudi zvesti prijatelj, generalni konzul SFRJ v Trstu Štefan Cigoj.

Predsednik deželnega Sveta Mario Colli pa je poslal bralcem Telegram, ki ga objavljamo na drugem mestu.

Govor Boninija na srečanju bralcev

Kratko zgodovino našega časopisa stes gotovo prebrali v dvestoti številki.

Ce odzvamemo imena, je številka, ki jo praznujemo, ne samo dvestota, temveč mnogo večja.

Vrline, in tudi nekatere pomanjkljivosti, s katerimi nas je vsakih petnajst dni seznanjal z novicami, ki jih drugi časopisi ne prinašajo, so vsem znane.

Dolžnost je, da se zahvalimo tistim, ki so se za vse to potrudili.

Predvsem če pomislimo na težave, na zapreke in na pregrade, ki jih je časopis moral v svojem življenju premagati.

Ne bo odveč, če priključimo v spomin dogajanja prvih povojnih let, naša nezadoščena pričakovanja družbenega in ekonomskega razvoja in demokratičnega, omikanega življenja.

Benečija je doživela celo vrsto prevlad, gospodarski razkroj, emigracijo, ki je dosegla biblične in uničevalne razsežnosti. Protislovenski in protidemokratski fanatizem, ki ga niso le tolerirali, temveč tudi posredno vzpodbujali, bo ostal v zgodovini zapisan, čeprav bi nekateri to stran zgodovine radi izbrisali.

Pokrov oblakov se je počasi začel odpirati, ko so v Italiji prišle do oblasti bolj demokratične sile, in prepustil svoje mesto gosti megli, ki ovija vse. Izginili so odkriti pritiski prvih povojnih let, in prepustili mesto formalnemu pristajanju na upravičene zahteve državljanov iz Benečije, ki pa v resnici ne pri naša ničesar konkretnega. Tako je danes položaj še težji kot včeraj. Pred odkritimi in deklariranimi pritiski, namreč vsakršna zavest, tako posameznikova kot kolektivna, jasno reagira. To pa se ne zgodi, ko gre za farizejsko obnašanje. To je naša nova stvarnost, v kateri mora delati Novi Matajur.

Kot je bilo pravilno poudarjeno v zadnji številki, je treba na izzivanje časa odgovoriti z ustreznimi strokovnimi in organizacijskimi sredstvi. To je neodložljivo. V zadnjem času se je tudi veliko govorilo o politični opredelitvi časopisa.

Izhajajoč iz svojih korenin, mora danes časopis postati sredstvo, ki se ga bodo posluževale vse politične komponente beneških Slovencev. Drugi se zavzemajo za drugačne rešitve. Vendar bi v tem trenutku ne bilo pametno, da delimo sile, saj vemo, da so te kvantitetno dokaj skromne.

Iz tega sledi, da bo treba dobiti pot, po kateri se bodo v časopisu lahko vsi prepoznali.

To pa ne sme biti preteza za to, da se časopis popliti v omeji svojo borbenost, kar bi seveda pomenilo tudi zmanjšanje interesa pri bralcih. Razširiti krog bralcev mora biti primarni cilj.

Samo tako bo mogoče korektno informirati vse tiste ljudi, ki se še ne morejo rešiti težkih zunanjih pogojev.

Toda cena za to nikakor ne more in ne sme biti ta, da se odredimo tistim neovrgljivim načelom, ki so pravzaprav temelj eksistence našega časopisa.

Sicer bi pomešali cilje s sredstvi, ki nam pomagajo do cilja.

Discorso di Bonini all'incontro coi lettori

Avrete letto la breve cronistoria del giornale sul 200° numero.

In realtà volendo saltare i nomi questo, che andiamo a celebrare, non è il duecentesimo numero ma ben di più.

I pregi, e qualche peccato, con cui il giornale ci ha portato quindiciennalmente le notizie, che altri non danno, sono a tutti noti.

Un ringraziamento a chi ha lavorato per tutto questo è doveroso. Specialmente se ricordiamo le difficoltà, ostruzioni e vessazioni che il giornale nella sua vita ha dovuto sopportare.

Non è inutile riportare alla memoria ciò che è avvenuto nel dopoguerra, l'attesa vana di uno sviluppo sociale ed economico di una vita democratica e civile.

La Slavia friulana ebbe una cappa buia di sopraffazioni, il disastro economico, una emigrazione di dimensioni bibliche e annientatrici.

Il fanatismo antisloveno, antidemocratico, talvolta non solo tollerato ma indirettamente incoraggiato rimarrà una pagina di storia che qualcuno cercherà inutilmente di cancellare.

La cappa si è lentamente dissolta, man mano che in Italia arrivavano al potere forze più democratiche, lasciando il posto ad uno spesso fumo che avvolge tutto.

Sono scomparse le palesi pressioni postbelliche, hanno lasciato il posto ad una accettazione formalistica delle ragionevoli richieste dei cittadini della Slavia friulana, non concedendo però realmente niente.

Così oggi la situazione è ancora più difficile di ieri.

Infatti di fronte a soprusi palesi e propagandati per ogni coscienza, singola o collettiva, il comportamento è pacifico. Non così quando il comportamento è farisaico.

E' questa la nuova realtà in cui il Novi Matajur deve lavorare.

Giustamente è stato rilevato, nell'ultimo numero, si deve rispondere alla sfida dei tempi con appropriate operazioni tecniche ed organizzative. Sono indilazionabili.

In questi ultimi tempi si è molto discusso sulla collocazione politica del giornale.

Ferme restando le radici, oggi si richiede al giornale di essere veicolo per tutte le componenti del mondo politico della Slavia.

Altri caldeggiano altre soluzioni.

Non sarebbe cosa saggia, attualmente, dividere le forze ben conoscendone i limiti quantitativi.

Ne consegue che sarà indispensabile trovare una via che permetta a tutti di riconoscersi nel giornale.

Questo però non deve essere il pretesto per un appiattimento, per una diminuzione di mordente e in definitiva di interesse per il lettore.

Allargare la base dei lettori è un

traguardo primario.

Solo così riusciremo a dare delle informazioni corrette a quei concittadini che non riescono ancora a scrollarsi di dosso i pesanti condizionamenti dell'esterno.

Quest'opera non può d'altra parte essere fatta a scapito dei principi irrinunciabili che sono la ragione stessa dell'esistere del giornale.

Altrimenti si confondono gli obiettivi con i mezzi per arrivarci.

Pozdrav Jožeta Korena

Dragi kolega Izidor in sodelavci Novega Matajurja, dovolite mi, da Vam v imenu časnikarskega kolektiva Primorskega dnevnika izrečem ob 200. številki Novega Matajurja iskrene čestitke in da izrečem ob tej priložnosti ne samo upanje, pač pa prepričanje, da bo Novi Matajur še naprej, in še učinkoviteje kot doslej, glasnik boja in pravic beneških Slovencev. Zato pa je treba narediti vse, da se bo Novi Matajur kadrovsko in v vseh ozirih okrepil, da bo s širino in kvaliteto dosegel poslednjega beneškega rojaka pod Matajurjem in mu bil čvrsta opora v njegovi narodnostni zavesti in spodbuda k razvijanju aktivnosti.

Obenem mi, dragi Izidor, dovolim, da spregovorim še v imenu tistih, ki smo v jeseni leta 1943 na partizanski ciklostil ustvarjali v Dugah in drugih vaseh Nadiških dolin Matajur — predhodnika današnjega jubilara — Novega Matajurja. Takrat se morda nismo še dobro zavedali, da smo postavljali temelje poznejšemu naprednemu glasniku naših beneških rojakov, slutili pa smo, da se dogaja nekaj velikega, nekaj zgodovinskega, čemur ste vi sami, beneški rojaki, z vašim delom in bojem z Vašimi Redelongsiji, Ošnjiaki, Bodigoji, Zdravljčji, Cernetiči, Kručili in stotinami drugih med narodnoosvobodilnim bojem in po osvoboditvi dajali vsebino in smisel. Žal danes marsikatero od takratnih partizanskih novinarjev in tehnikov ni več, toda z Novim Matajurjem živijo naprej.

In na koncu še tebi, dragi tovariš Izidor, vse najboljše za tvojih 50 let življenja, dela in boja z željo, da bi zdrav še dolgo sukal naše miroljubno, a zato nič manj bojevito orožje — novinarsko pero v korist slovenske narodnostne skupnosti pod Matajurjem, enakosti vseh Slovencev v Italiji v njihovih pravicah, v korist prijateljstva in sožitja ob meji.

Novinarka Radia Koper v Trstu
Neva Lukeš

So nam še voščili:

Ob tem pomembnem jubileju želim Novemu Matajurju, njegovemu glavnemu uredniku Izidorju Predanu in vsem sodelavcem še dosti delavnih uspehov. Predvsem pa želim vsem Beneškim Slovencev, ki se tako vztrajno borijo za svoje pravice, da bi jih končno tudi dosegli, da bi lahko kot enakopravni z večinskimi narodom zaživelj plodno življenje tako na področju kulture, gospodarstva in na področju vseh drugih dejavnosti, ki bogatijo življenje in delovanje vsakega naroda.

STAMPA TRIVENETA

A nome del comitato di redazione di Stampa Triveneta e del direttivo dell'Istituto Regionale di Documentazione e Comunicazione di Udine voglio esprimere ai colleghi di «Novi Matajur» ed agli editori un vivo saluto per il traguardo raggiunto del 200° numero dato alle stampe.

Da lungo tempo seguiamo la Vostra attività ed il Vostro impegno nell'editoria italo-jugoslava che non fa che arricchire il panorama della stampa del Friuli-Venezia Giulia.

Con i nostri cordiali complimenti.

direttore editoriale
TULLIO MIKOL

Dragi Dorič! Dragi tovariši in tovarišice od Novega Matajurja! Ob pomembnem dosežku — dvestoti številki — vašega in našega glasila se tudi jaz pridružujem čestitkam in vam želim še mnogo uspehov!

VAŠ STANISLAV RENKO

Dragi tovariš Izidor Predan, Tudi v imenu koprškega radia ti sporočam najtoplejše čestitke ob 200. številki Novega Matajurja. Po eni strani je dolgoletno izhajanje priznanje vašega dela in pomena, po drugi strani pa mora ta jubilej pomeniti seveda spodbudo za prav tako koristno delo v prihodnosti. Novi Matajur je veren glasnik Beneških Slovencev, njihovih hotenj in prizadevanj.

Na razpolago smo vam za še plodnejše medsebojno sodelovanje. Tovariško pozdravljam,

Direktor in glavni urednik
MIRO KOCJAN

Impossibilitati partecipare a significativa manifestazione celebrativa causa concomitanti inderogabili impegni. Ringrazio per invito stop unitamente ai vivissimi saluti per tappa raggiunta formulo migliori auguri ulteriori Successi al Direttore Collaboratori et lettori Novi Matajur stop cordiali saluti

Mario Colli Presidente Consiglio Regionale

Spoštovano Uredništvo Novega Matajurja
Č E D A D

Žal sem Vaše vabilo prejel prepozno, da bi se lahko udeležil svečanosti ob 200. številki Novega Matajurja. Iz srca Vam čestitam in želim najboljših uspehov.

Drago Štoka
deželni svetovalec Ssk

Razširili so

(Nadaljevanje s 1. strani)

Podtajnik v zunanjem ministrstvu Fioret pa je dejal, da je zaradi dobre volje, ki preveča odnose med obema državama, bilo mogoče prve sporazume skleniti takoj po vojni in potem skleniti 1962. leta sporazum v Vidmu, ki je neobhodno potreben inštitut za vse, ki živijo ob meji, da se lahko udeležujejo v kulturi, športu in da se srečujejo. V sporazumu so nadalje opredeljene skupne obveznosti glede varstva gozdov, živali, tehničnega sodelovanja itd.

Fioret je nadalje dejal, da je z odprtjem 60 prehodov postala italijansko-jugoslovanska meja najbolj odprta v Evropi. To postaja še bolj jasno, če jo primerjamo z drugimi

mejami na kontinentu. Pomembni so nadalje finančni inštrumenti, ki jih je sprejela italijanska država, da bi izboljšala komunikacije ob meji.

Oba govornika, na tiskovni konferenci pa tudi ambasador Casilli d'Aragona, sta podala nekaj informacij o značilnostih novega sporazuma, ki se bo avtomatično, kot se je to dogajalo tudi sedaj, podaljševal iz leta v leto in ki bo zajel nova ozemlja in poenostavil prehajanje meje. Pravico do prepustnice bo imelo okoli en milijon oseb, ki prebivajo na obmejnem področju, se pravi v 55 italijanskih in 8 jugoslovanskih občinah. Tako bo z italijanske strani 700 tisoč, z jugoslovanske strani pa 300 tisoč potencialnih upravičencev do dokumenta za prehajanje meje.

Naj z naše strani dodamo, da bo v obmejni pas vključeno celotno ozemlje, kjer živijo

prispejniki naše narodne skupnosti, kar ima tudi svoj politični pomen. Kako zelo je videmski sporazum zbližal prebivalstvo na eni in na drugi strani meje in s tem izgladil pot za podpis osimskega sporazuma, pa dokazuje tudi 23 milijonov prehodov na leto takoj po sklenitvi videmskega sporazuma in od 16 do 17 milijonov prehodov na leto v zadnjem razdobju. Bivanje na sosednjem ozemlju so od dosedanjih treh podaljšali na pet dni.

V poprejšnjih sporazumih se je govorilo o demarkacijskih črtah, sedaj pa se govori o meji med dvema državama, ki je bila dokončno potegnjena z osimskimi sporazumom. To je izraženo tudi v preambuli k noveliranemu sporazumu, ki je prava novost v primerjavi z dosedanjimi sporazumi o maloobmejnem prometu.

Seminar o učenju drugega jezika v Bocnu

Seminar o učenju drugega jezika v zgodnjem otroštvu, ki ga je organizirala od 13. do 15. maja pokrajinska uprava iz Bocna, je bil nedvomno zanimiv tako zaradi visoke znanstvene ravni referatov kot tudi zaradi tesne povezanosti s tamkajšnjim položajem, ki je prihajala do izraza zlasti v razpravi.

Zakaj ta seminar? Kot je znano, živi v bocenski pokrajini nemška manjšina, ki je izredno številna, tako da v sami pokrajini pripada večina prebivalstva prav nemški manjšini. Italijanov je bilo tu nekoč zelo malo, več se jih je priselilo v času fašizma, ko se je na tem področju z raznarodovalnimi nameni pospeševalo industrijski razvoj.

Italijani zato niso povsem homogena grupa in se težko vdljučujejo v splošno družbeno življenje, tudi zaradi zaprtosti nemške skupnosti. Predvsem imajo težave z jezikom, saj se zaradi redkih stikov z nemškim prebivalstvom le s težavo nauče nemščine. Problem je toliko težji, ker je za namestitev v javne službe potrebno poznati oba jezika, nemščino in italijanščino.

Ker se je učenje nemščine od drugega razreda osnovne

šole dalje izkazalo kot neučinkovito, so se starši organizirali in zahtevali, da se začne s poučevanjem nemščine že v italijanskih otroških vrtcih. Od oblasti so dobili le dovoljenje, da za to poskrbijo privatno in izven rednega urnika, vendar so v ta pouk že vključili lepotevilo otrok. Moč gibanja je postala taka, da so bile oblasti prisiljene sklicati strokovni posvet, katerega izsledke naj bi potem upoštevali pri političnih odločitvah.

Resnici na ljubo moramo povedati, da so bili referenti (iz Kanade, Belgije, Nemčije, Francije, Švice, Romunije in Italije) izbrani tako, da so se njihova stališča nekako med seboj uravnovesila: mnogi so se zavzemali za zgodnji pouk drugega jezika in poudarjali, da je otrok prav v predšolski dobi najbolj dojemljiv in da tak pouk lahko posameznika le bogati in spodbuja njegov razvoj, drugi pa so se temu protivil. Zlasti predavatelji iz nemško govorečih dežel so poudarjali, da bi pouk drugega jezika pri pripadnikih manjšine (torej pouk italijanščine v nemških vrtcih) lahko škodljivo vplival na oblikovanje otrokove identitete. Poleg tega se na Južnem Tirolskem

govori nemško narečje, ki je zelo različno od nemškega knjižnega jezika, zato se morajo otroci najprej naučiti nemščine. To je tudi trdil nemški pokrajinski odbornik za kulturo in izobraževanje, ki je zgodnji dvojezičnosti nasprotoval prav z vidika zaščite manjšine.

V posegih iz publike je bilo tako pri Italijanih kot pri Nemcih zaznati zlasti željo po večji odprtosti in integraciji obeh skupnosti (govora je bilo tudi o mešanih zakonih, ki jih je baje okrog 10%), obenem pa bojazen, da bo posvet samo pesek v oči in da bo vse ostalo pri starem.

Posvet pa je obenem jasno pokazal, da same pobude na področju šolstva ne morejo biti dovolj. Jezika se namreč učimo predvsem iz okolja, iz vsakodnevnih stikov z ljudmi, ki jezik govorijo, iz sredstev množičnega obveščanja itd. Vse to je gradivo, ki ga posameznik lahko v polni meri izrabi, ko mu ga šola pomaga urediti in racionalizirati. S prispodobno bi lahko rekli, da so jezikovna dejstva iz okolja gradbeni material, šola pa zidar: Zidar brez materiala ne more zidati, material brez zidarja pa je neizkoriščen.

Anche a Pradielis, frazione del comune di Lusevera si è festeggiato il 1. maggio. Per l'occasione la locale sezione del PSI ha organizzato un incontro pubblico con l'on. Fortuna, vice-presidente della camera dei deputati.

Il deputato, nel suo intervento, ha sottolineato gli aspetti più concreti dell'operato del Partito socialista a livello nazionale.

Particolare interesse hanno suscitato le dichiarazioni di Fortuna sulle posizioni socialiste riguardanti la ricostruzione in Friuli e la tutela della minoranza slovena in Italia.

Tra gli interventi, particolare consenso hanno avuto il consigliere comunale prof. Guglielmo Cerno ed il presidente della sezione ANPI di Taipana, Silvio Noacco.

V. N.

1° Maggio a Pradielis Incontro con l'on. Fortuna

PREMIERA SLOVENSKEGA FILMA "DESETI BRAT,, V GORICI

V novem Kulturnem domu v Gorici je bila v četrtek 6. maja premiera slovenskega filma «Deseti brat», ki ga je režiser Vojko Duletič posnel po istoimenskem romanu Josipa Jurčiča. Premiero je organizirala Zveza slovenskih kulturnih društev v sodelovanju s producentom Vibo film in goriškima krožkoma Kinoatelj ter «Piccolo Cineforum».

Po obsežni retrospektivi slovenskega filma, ki je bila konec lanskega decembra v goriškem Kulturnem domu, pomeni predstavitev «Desetega brata» začetek periodičnih premier slovenskih filmov za slovensko zamejsko in italijansko javnost ter nov korak v oblikovanju dveh narodov in dveh kultur s pomočjo filmske govorice, ki je medvomno med najbolj neposrednimi in učinkovitimi.

Režiser «Desetega brata» Vojko Duletič nedvomno sodi v sam vrh slovenskih filmskih ustvarjalcev in zanj je značilna velika pozor-

nost do slovenske literature. Vsi njegovi dosednji filmi od «Na klancu» do «Draga moja Iza» so povzeti po literarnih delih. Duletič je izrazil stilist in po svojem doslednem spiritualizmu posebnost med slovenskimi režiserji. Njegov zelo osebni slog je nizanje v sebi zaključenih kadrov v sekvence, katerih vsaka nosi svoj čustveni naboj in organizira svojo notranjo napetost, nočejo pa se usločiti v tradicionalni dramaturški lok. Asketska estetika njegovih statičnih podob poudarja moralno dimenzijo prikaza-

nih stanj. V «Desetem bratu» Duletič analizira psihološke in politične konflikte, ki so značilni za obdobje globoke preobrazbe slovenskega kmečkega sveta. V glavnih vlogah nastopajo Radko Polič, Bert Sotlar, Stefka Drolčeva, Marjeta Gregorač in Matjaž Višnar.

Izvedeni sta bili dve predstavi in obe sta bili dobro obiskani.

Med prvo in drugo predstavo je bil razgovor z avtorji, ki ga je organiziral novoustanovljeni East - West Film Institute.

NUOVE DISPOSIZIONI SUL SERVIZIO FARMACEUTICO

		FONTANA	FORNASARO	PELIZZO	TORREANO	MANZANO	S. GIOVANNI	CORNO ROS.	PREMARCO	S. PIETRO	S. LEONARDO	PULFERO	GRIMACCO
1-7 MAGGIO	SABATO												
12-12 GIUGNO	DOMENICA												
24-30 LUGLIO	LUNEDI'												
4-10 SETTEM.	MARTEDI'												
16-22 OTTOBRE	MERCOLEDI'												
27 NOV. - 3 DIC.	GIOVEDI'												
	VENERDI'												
8-14 MAGGIO	SABATO												
19-25 GIUGNO	DOMENICA												
31 LUGLIO - 6 AGO.	LUNEDI'												
11-17 SETTEM.	MARTEDI'												
23-29 OTTOBRE	MERCOLEDI'												
4-10 DICEMB.	GIOVEDI'												
	VENERDI'												
15-21 MAGGIO	SABATO												
26 GIU. - 2 LUG.	DOMENICA												
7-13 AGOSTO	LUNEDI'												
18-24 SETT.	MARTEDI'												
30 OTT. - 5 NOV.	MERCOLEDI'												
11-17 DICEMB.	GIOVEDI'												
	VENERDI'												
22-28 MAGGIO	SABATO												
3-9 LUGLIO	DOMENICA												
14-20 AGOSTO	LUNEDI'												
25 SETT. - 1 OTT.	MARTEDI'												
6-12 NOVEMB.	MERCOLEDI'												
18-24 DIC.	GIOVEDI'												
	VENERDI'												
29 MAG. - 4 GIU.	SABATO												
10-16 LUGLIO	DOMENICA												
21-27 AGOSTO	LUNEDI'												
2-8 OTTOBRE	MARTEDI'												
13-19 NOV.	MERCOLEDI'												
25-31 DIC.	GIOVEDI'												
	VENERDI'												
5-11 GIUGNO	SABATO												
17-23 LUGLIO	DOMENICA												
28 AGO. - 3 SETT.	LUNEDI'												
9-15 OTTOBRE	MARTEDI'												
20-26 NOVEMB.	MERCOLEDI'												
	GIOVEDI'												
	VENERDI'												

Nell'ambito della riforma del servizio sanitario nazionale anche il servizio farmaceutico è passato, per ciò che riguarda orari e turni, alle competenze delle Unità Sanitarie Locali, che lo regolano in base alle relative leggi regionali.

L'Unità Sanitaria Locale N. 5 «Del Cividalese», che comprende, oltre a Cividale, i comuni del Manzanese e delle Valli del Natisone, ha istituito, a partire dal 1.º maggio, un sistema di turni settimanali di servizio notturno e festivo svolti da tre farmacie.

Dallo schema riportato risultano le farmacie di turno (linea verticale nera); in neretto sono riportate le giornate (quadrati), le mattine (triangoli con il vertice in alto a sinistra) ed i pomeriggi (triangoli con il vertice in basso a destra) di riposo infrasettimanale.

Gli orari di apertura al pubblico risultano i seguenti: estivo 8.45 - 12.30 e 16 - 19.45; invernale 8.45 - 12.30 e 15.30 - 19.15.

Nelle domeniche e nelle giornate festive le farmacie di turno rimarranno aperte soltanto la mattina, con orario 8.45 - 12.30; per il restante periodo di tempo e per la guardia notturna il servizio verrà svolto per chiamata a battenti chiusi; la chiamata è ammessa soltanto con presentazione di ricetta medica con la dicitura «urgente».

Per quanto riguarda la chiusura delle farmacie per ferie, appena approvato il relativo calendario ne daremo notizia sul nostro giornale.

Giancarlo Strazzolini

Attivo provinciale del PSI

Ci sembra opportuno riportare notizia dell'attivo provinciale del PSI che si è tenuto il 2 maggio a Tricesimo in occasione del festival dell'Avanti!, al quale hanno partecipato il vicesindaco di Udine, V. Tiburzio, l'ass. prov. alla cultura F. Bullone, gli assessori regionali De Carli e Renzulli, l'on. Fortuna e il sen. B. Lepre.

L'attivo è stato incentrato sui temi della conferenza programmatica di Rimini.

Questa, infatti, segna la volontà del PSI di dare dei contenuti più incisivi alla vita socio-economica del Paese.

Negli interventi sia del vice sindaco di Udine Tiburzio che del sen. Lepre e dell'on. Fortuna è emerso l'interesse che ha il PSI per una soluzione ottimale del problema della minoranza slovena in Italia ed in particolare della provincia di Udine dove vanno cercate soluzioni non solo formali, ma sostanziali.

svojego in more dat usiem. Ries je, de kar se srečajo trije Slovieni, je zbor naret, ker vsi Slovieni smo en zbor in ker vemo, da če se ne bomo dan drugzega pomagal, ne podedmo deleč, in za tuole pokazat ku pridemo kupe, piejemo, ker vemo, da kar je narljuešega na sviete, je lju-bezen med nami in mlier vsega sveta. Mi Benečani kajšankrat mislemo, da smo nje posebnega kot Slovien, se gledamo ločit od te družih, niemamo kuraže se čut vsi v dni družin, ker čutimo, da drugi naši slovenski bratje imajo kiek vič, imajo njih izik, (samuo nomalo buj pun, nomalo buj «šuo-lan», nomalo buj izik) s katerim se čutejo narod.

Samuo nomalo če pogledamo buj napri, mormo lahko videt, zaki nam je tuole ratalo, zaki smo ostal od-zač, zaki se na zauzamemo tarduo po pot, ki vsi drugi naši sosiedje so vzel.

Nikdar slovenske šuole. Bi bilo že zadost za nam razsvetlit, kje je naša pomanjkljivost, pa če čjemo, pogledamo tudi na zgodovino, na leče, na leteraturo in takuo napri, in usedno smo šele tle, govormo po sloviensko, piejemo po sloviensko, se ljubimo, živmo, molimo ku

Slovienj in takuo napri...

Če tuole nie čudež, naviem kaj! V dugi naši zgodovini smo zmjeraj šli od doma, in ne samuo zak zemlja nie rodila, dostkrat zak je bluo takuo napravljen za nas raskropit, za nas uničat... An pur, četudi malo, nas je šele ostalo in gremo napri! Čas je, da na vse tuole lepuo pomislemo, čas je, da uzamemo kuražno to pravo pot, da spoletmo preca po nji, da se združmo v duhu naše majhane in lepe družine, ki četudi razstresena v treh deželah, more bit, more ratat kiek posebnega, ki bo v mlieru združevala de-zele.

Naš majhan rod more tuole napravit, če bo tarduo uprašu svoje pravice povsod, kodar živi in če ostane slovienski rod.

Zatuo prireditve kot so «Primorska poje» muorajo iti napri, muoramo vsi Slovienj dielat, da take vezi med nam se bojo zmieram buj šerile, da med nami bo rasla le buj ljubezan, zak tuole za nas bo veliko nu-calo, pa bo pomagalo vse-mu svetu, ker mlier se bo šieru med našimi dežalami in še napri...

Aldo Clodig

Il maresciallo Pippo Giovagnoni in quiescenza

Il giorno 18 maggio 1982, dopo 35 anni di servizio, svolto con tanto entusiasmo e spirito di abnegazione, è stato collocato in quiescenza il noto maresciallo di P.S. di Udine, nostro affezionato lettore e abbonato, Pippo Giovagnoni.

Dire di lui che è andato in quiescenza, è un po' grossa, forse sarebbe più giusto dire che è andato in pensione perché siamo convinti che lo troveremo ancora attivo nelle manifestazioni democratiche del Friuli.

Era sempre pronto a rispondere all'appello, anche quando si trattava di sottoscrivere a scopi umanitari lanciati dal Novi Matajur.

Nella sua simpatica lettera, inviata il 12 del corrente mese ci incoraggia con queste bellissime parole.

«Non mi congedo certamente dal quindicinale "Novi Matajur" del quale rimar-

rò affezionato amico e lettore.

Auguro che questa voce libera e democratica, apprezzata in tutta la Regione, che ha festeggiato recentemente il 200° numero si diffonda sempre più e continui la sua lotta per la tutela e difesa della minoranza slovena che vive nella provincia di Udine.

Un saluto fraterno a tutti i componenti il Commissariato di P.S. di stanza a Cividale, la cara città ducale dove nel lontano 1947 ho iniziato la mia carriera nella polizia.

Lepo pozdravljam vse beneške Slovence doma in po svetu!».

Tanti auguri, Pippo! Goditi bene e a lungo la pensione in compagnia dei tuoi cari e arrivederci nelle manifestazioni democratiche per l'affermazione dei principi di libertà, di giustizia sociale, dei diritti dell'uomo.

CIVIDALE

Documento SKGZ sulla scuola

Si è riunita martedì 11 maggio a Cividale la Commissione per la Scuola dell'Unione culturale economica slovena / SKGZ per la provincia di Udine. Nel corso della riunione sono stati discussi i problemi attuali del settore, le attività svolte e quelle in programma soprattutto per la prossima estate.

Sono state anche affrontate le questioni riguardanti l'avvio delle attività integrative nell'ambito scolastico, anche attraverso la diffusione di sussidi didattici da parte dell'istituto.

Gran parte della seduta è stata dedicata alla discussione e quindi alla definitiva stesura ed approvazione di un documento nel quale si sostiene l'opportunità, l'esigenza e l'urgenza di una normativa di legge statale per l'istituzione di scuole con lingua slovena nella provin-

cia di Udine. Il documento parte dalla constatazione che i vari programmi di corsi di lingua slovena si sono già consolidati in diverse località della Slavia friulana e che esistono proposte di legge per l'attuazione di scuole con lingua d'insegnamento slovena anche nella provincia di Udine sulla base dell'iscrizione volontaria da parte dei genitori.

Il documento non nasconde le difficoltà che vengono a crearsi per la minoranza con la presentazione della proposta di legge della DC in materia scolastica: le soluzioni prospettate vengono ritenute inadeguate e non corrispondenti alle necessità degli sloveni. Di qui un impegno a continuare il dibattito in tutte le sedi più idonee e la ferma volontà di mirare al pieno sviluppo sociale, economico e culturale della comunità.

Tečaji slovenskega jezika

6. junija izlet na Vojsko

Informacije in vpisovanje:

Zavod za slovensko izobraževanje
ul. IX Agosto 8, Čedad - tel. 731386

S. PIETRO AL NATISONE

Approvato il bilancio di previsione per l'anno 1982

E' stato approvato con i voti della maggioranza contrari i due consiglieri democristiani, il bilancio di previsione del comune di S. Pietro al Natissone che pareggia su 4 miliardi 863 milioni 322 mila 445.

Nella relazione presentata dalla Amministrazione civica il Sindaco prof. Giuseppe Marinig ha evidenziato la difficile situazione finanziaria per l'anno in corso, soprattutto per comuni come S. Pietro che ne escono molto svantaggiati in quanto, oltre ai normali servizi rapportati al numero degli abitanti, hanno a proprio carico costosissimi servizi sovramunicipali e comprensoriali specialmente nel campo dell'istruzione che sono eccezionali per un piccolo comune e ne falcidiano quindi lo scarso bilancio. Infatti secondo le norme della L. N. 26-2-82 n. 51 ci si è orientati in definitiva ad un livellamento generale della spesa in rapporto al numero degli abitanti e non all'onerosità dei servizi gestiti dal Comune.

Pur presentando una tale situazione di oggettiva difficoltà contabile la relazione del sindaco prevede positivi interventi per spese in conto capitale quali la realizzazione del 2° lotto per l'Istituto Magistrale, la realizzazione del 2° lotto del P.E.E.P. (Piano Edilizio Economico Popolare), il completamento del polisportivo comunale 3° lotto per L. 415.000.000 con mutui assistiti dal contributo regionale.

Con contributi concessi ai sensi della L.R. 63/1977 è prevista l'approvazione dei progetti e l'appalto dei lavori per la realizzazione dei Piani Particolareggiati di ricostruzione delle frazioni di Azzida, Vernasso, Puio e Glenia per un totale di L. 700.000.000.

Particolare attenzione del Consiglio Comunale hanno gli interventi nel campo sociale, l'assistenza agli anziani soli e bisognosi, il ripristino e l'ampliamento della Scuola Materna di Azzida e dell'edificio scolastico di Vernassino, gli acquedotti, la zona industriale, le strade interpoderali e vicinali, l'edilizia abitativa pubblica e privata, lo sport e il tempo libero.

Ma l'argomento che ha maggiormente impegnato il Consiglio è l'avvio della nuova «Casa dello Studente» realizzata con fondi del Governo Americano. E' stata anche nuovamente riapprovata la pianta organica del personale necessario per far fronte alla vastità del nuovo servizio.

Dalla relazione del Sindaco emerge anche l'intendimento di avviare contatti con i Comuni delle Valli e la Comunità Montana per una gestione consortile di istituzioni sovramunicipali quali l'Istituto Magistrale, l'Istituto Professionale di Stato e lo stesso Collegio Convitto Comunale. Punto centrale della discussione è stato anche il positivo consuntivo riguardante l'opera di ricostruzione e ripristino degli immobili demoliti o danneggiati dagli eventi sismici del maggio - settembre 1976, che sta procedendo celermente in tutte le località del territorio comunale.

In apertura della seduta il Sindaco Marinig e il consigliere Spicogna per la minoranza hanno commemorato il sig. Angelo Pepè, dipendente comunale e coordinatore di segreteria recentemente deceduto dopo grave malattia.

La civica Amministrazione ha pure determinato l'indennità di carica del Sindaco e agli assessori e l'indennità di presenza ai consiglieri.

All'unanimità è stato pure approvato il P.P. per la costruzione di un edificio rurale in Ponteacco.

A conclusione della seduta il Consiglio ha ratificato alcune deliberazioni adottate dalla giunta Mu-

nicipale in via d'urgenza ed ha respinto, proponendo una pausa di riflessione, le dimissioni da consigliere comunale presentate dal prof. Iussa Cirillo (dovute a motivi di salute) con l'invito di un ripensamento per continuare, anche saltuariamente, la collaborazione per la soluzione dei grossi problemi comunali ed intercomunali che ancora travagliano la realtà sociale ed economica delle Valli.

VAŽNO ZA EX-TEMPORE

Društvo likovnih umetnikov Benečije sporoča udeležencem Ex-tempore v Špetru, ki se bo vršilo od 12. do 20. junija 1982 da bo žigosanje platen in čas izročitve naslednji:

12. in 13. junija	od 8. do 12. in od 14. do 19. ure
19. junija	od 8. do 12. in od 14. do 19. ure
20. junija	od 8. do 12. in od 14. do 20. ure - zadnji dan.

INVITO A CONOSCERE L'ALTA VALLE DEL TORRE

Quest'anno la Pro loco e le varie associazioni operanti nel territorio del comune di Lusevera hanno predisposto un programma di feste-incontro. Occasioni, queste, per conoscere le bellezze dell'alta Valle del Torre.

— Podbardo/Cesariis	9/10/11 luglio	Sv. Mohor an Fortunat / S. Ermacora e Fortunato
— Njivica/Vedronza	16/17/18 luglio	S. Camillo
— Bardo/Lusevera	25 luglio	Praznik bivših izseljencev / Festa degli ex-emigranti
— Muzac/Musi	1 agosto	Raduno A.N.A. di Lusevera
— Zavarh/Villanova delle Grotte	15. agosto	Avošnica / Assunzione Maria Vergine.

KAKO SE SREČUJEJO IN SPOZNAVAJO S SLOVENSKO LITERATURO NAŠI ŠTUDENTI NA VIDEMSKI UNIVERZI

Pred kratkim sta položili izpite na videmski univerzi za tuje jezike in literaturo dve študentki iz naših dolin: Eddi Bergnach iz Pacuha (Dreka) in Lucia Costaperaria iz Barnasa (Špeter). Obe sta položili izpite iz moderne slovenske literature. Eddi Bergnach obravnava Cankarja, bolj specifično Hlapca Jerneja in njegovo pravico, druga, Costaperaria, pa je napravila referat o Landarski jami. Zaradi zanimivosti referatov bomo objavili v celoti prvega in drugega. Tokrat je na vrsti referat o Cankarjevem Hlapcu Jerneju in njegovi pravici, ki ga je pripravila Eddi Bergnach.

IVAN CANKAR

Hlapec Jernej in njegova pravica

Cankar je od začetka, zlasti pa od leta 1900 naprej gojil v prozi različne pripovedne oblike, od krajših črtic do daljših povesti in romanov. Daljša Cankarjeva dela so po obliki povesti in romani, v kateri je uveljavil nove načine oblikovanja, ki se bistveno razlikujejo od tehnike povesti in romane, nastale v dobi med romantiko in realizmom. Pripovedništvo je najboljše, po snoveh in idejah najbogatejši del Cankarjevo ustvarjanje, v kateri je najboljše izoblikoval svoje predstave o življenju. Čez nekaj let je socialno prozo postavil na razredno politična tla.

Kot socialnodemokratski kandidat je napisal sredi volilne agitacije alegorično novelo Hlapec Jernej in njegova pravica. Bila je napisana leta 1907, ko je Cankar kandidiral za državnega poslanca v avstro-ogrske monarhije. Spada torej v obdobje njegove politične dejavnosti na strani proletarske stranke. Cankar sam je nekoč izjavil: «Hotel sem napisati agitacijsko brošuro za volitve, pa je nastala moja najboljša novela... Hlapca Jerneja sem pisal sredi volilne agitacije, ko sem tudi sam kandidiral». 1) Z izjavo, da je hotel napisati najprej le agitacijsko brošuro in da je na koncu napisal svojo najboljšo povest, opozarja na dve stvari. Najprej, da je pisatelj hotel pisati več kakor politično-agitacijski spis, potem pa, da je hotel ustvariti delo, ki bi predstavljalo čas takratnega volilnega in strankarskega boja.

1) Ivan Cankar, Zbrano Delo 16, 1972, 266.

V tem boju je Cankar kot kandidat politično propadel, umetniško pa ni izšel s tem delom le kot zmagovalček, marveč kot glesnik ideje revolucionarnega socializma, ki je že precej časa tlela v njem.

Cankar je bil med velikimi slovenskimi pisatelji prvi socialist-volucionar. V spisu Kako sem postal socialist je zapisal: «Uredba družbe, tista uredba, ki je dodelila vse bogastvo zemlje in vse sadove človeškega uma kapitalu brez imena ter mu zasužnjila človeštvo, je izvirček vsega hudega; in posamezna krivica, ki se prikaže očem na cesti, je nenadoma čisto malenkostna, na videz skoraj slučajna in zato dobi svoj pravi pomen šele v zvezi s celotno, vesoljno krivico». 2)

Misel za povest je morda Cankar dobil bo srečanju s kmečkim človekom, ki mu je pripovedoval, kako je v mestu iskal pravico zoper svojega brata, ki ga je bil ogoljufal, in kako ni prišel do pravice. Po kmetovi izjavi se je Cankar globoko zamislil in vzkliknil: «Ta človek je simbol... je na milijone takih, kakršen je on. Iščejo pravico pa ne poznajo poti do nje. Hlapci, ki so sejali, orali, kopali, pa nikdar ne žanjejo zase... To je povest!» 3)

Ta dogodek je pisatelj prenesel v simbolično zgodbo o hlapcu, ki išče pravico zoper gospodarja, nato pa zoper obstoječo meščansko družbo z njenimi lastninskimi zakoni. Hlapec Jernej je služil štirideset let pri isti hiši, zvesto in vdano. Po njegovi skrbi in delavnosti je kmetija cvetela in sploh si ni mogel misliti, da bi se kdaj ločil od nje. Po smrti starega Sitarja verjame, da zaradi vloženega dela pripada posest Sitarjevih zdaj njemu, ne pa mlademu Sitarju, ki je brez delovnih zaslug.

2) Hlapec Jernej, Mladinska Knjiga, 1976, 79.

3) Ivan Cankar, Zbrano delo XVI, 1972, 266.

Sitar vidi v Jerneju samo hlapca in nič drugega; nič mu ni mar, da je Jernej že toliko let pri hiši, in ga

spodi. Jernej pa se noče vdati, ker je prepričan, da ima pravico do te kmetije; začne se vojskovati za svojo namišljeno pravico. Najprej se obrne na študenta malopridneža, potem na vaškega župana, na ljudi v krčmi, po pravici sprašuje trške sodnike, popotnega študenta, kmeta voznika, dokler ne išče pravice tudi v cesarskem mestu. In ker svoje pravice ne more dobiti ne od ljudi ne od oblasti, vdati pa se le noče, odloči, da si jo sam preskrbi. Iz misli, da je ogoljufan, odloči, da bo kmetijo uničil, in jo zažge. Na koncu se pokaže, da je on požigalec. Ljudje ga vržejo živega v ogenj.

Prvo, kar opazimo, ko preberemo povest, je preprosta in skrbna zgodba, ki čudovito opisuje Jernejevo trpljenje. Deskriptivje v povesti skoraj ne najdemo. Pokrajini, opisom poti, naselji in notranjih prostorov posveča pisatelj le malo pozornosti. Središče pripovedi pa je dialog, ki mu sledimo od začetka do konca povesti. Dialog je poglavitni način Jernejeve komunikacije s vetom, njegovo edino sredstvo iskanja pravice.

Okoliščina, da išče Jernej pravico pri tolikih ljudeh in tolikih institucijah meščanske družbe, a je ne najde, opozarja na smisel iskanja brez uspešnega izida: v meščanski družbi za kmečkega proletarca ni pravice. Zažig kmetije je simbol upora proti vsem oblikam izkoriščanja človeka po človeku.

Pomen te zgodbe je bolj simboličen kot dobeseden. Jernej ni toliko individualna oseba, kolikor tip, ki predstavlja proletarijat v celoti. Povest je zgrajena na nasprotju med Jernejevo miselnostjo in stvarnimi razmerami. Posebnost je, da ima Cankar Jernejeve ideje za moralno in socialno edino pravilne ter jim s tem daje jasno socialistično ostrino.

«V slovenski literaturi nimamo pripovednega dela, ki bi ga zaradi njegovega etosa smeli bolj brez omejitev imeti za socialistično umetnino, kot je ta Cankarjeva novela». 4)

Zgradba povesti ima znake družbenega romana in je zgrajena lepo-slovnih parabol. Kdo namreč protestira pred županom, sodnikom, cesarjem in župnikom ter naposled zažge Sitarjevo domačijo? To ni več konkreten, ampak legendarni hlapec in samo v parabolni zgradbi, ki dovoljuje tudi realistično položaje, lahko epska oseba tako premočrno stopnjuje svojo voljo in dejavnost. Da je to povest treba

zgodbo kot simbolno zgodbo, ni dvorati kot simbolno zgodbo, ni dvorati, saj nas k takemu razumevanju besedila usmerja pisatelj sam.

V tej povesti ne gre za nekega določenega hlapca, marveč za številne hlarce Jerneje kjerkoli na svetu, ki iščejo pravico, a je ne morejo najti ne pri ljudeh ne pri Bogu.

Nravni nauk, ki je zajet v Cankarjevo parabelo, je v spoznanju: «Ti, ki si delal, tvoje je delo! To je postava». Cankar je napisal to povest vsem hlapcem Jernejem tega sveta, to pomeni vsem delavcem z njihovo težko potjo v boju za socialne pravice. Leta 1913 je Cankar sam pripovedoval: «Prav kmalu pa sem tudi občutil, kar sem že krepke občutil pozneje, ko sem bral znanstvene knjige o socializmu, da ne berem novega, tujega evangelija, temveč da sem bil vse to spoznanje že ob mukah in dvomih v sebi doživel; ter da sta mi znanost in zgodovina le do dobrega dokazali, kar mi je bilo povedalo življenje samo». 5)

To novelo slovenski literarni zgodovinarji različno razlagajo. Nekateri se strinjajo s tem, da je Cankar prepoznal «Komunistični manifest», drugi vidijo Jernejevega prehodnika v Kristusa. Prvi ga razumejo marksistično, drugi krščansko-socialno.

4) F. Zdravec «Cankarjeva pripovedna proza», Zbornik predavanj XV, Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture, 1979.

5) Hlapec Jernej, Mladinska Knjiga, 1976, 79.

Novela Hlapec Jernej in njegova pravica ni prepoznave ne družbeno-ideološkega ne evangelijskega manifesta, ampak je človečanska izpoved umetnika socialista.

* * *

VIRI:

Ivan Cankar, Zbrano delo XVI, 1972.

Hlapec Jernej, Mladinska Knjiga, 1976.

F. Zdravec, «Cankarjeva pripovedna proza», Zbornik predavanj XV, Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture, 1979.

Janko Kos, Pregled slovenskega slovstva.

Slovenska moderna in njeni sodobniki

DZS 1980.

J. Pogačnik - F. Zdravec, Zgodovina slovenskega slovstva.

Nova romantika in njeni obliki realizma.

Založba Obzorja Maribor, 1973.

IZ KANALSKE DOLINE

Letos poteka že sedmo leto, odkar prosvetno društvo Lepi Vrh organizira v Ukva- h tečaj slovenskega jezika za otroke, ki se materinega jezika ne morejo učiti v državni šoli. Tečaja se udeležujejo otroci slovenskih in furlanskih družin. Župnija pa nudi otrokom možnost, da imajo verouk v slovenskem jeziku in sicer dvakrat na teden, kar je prav gotovo edini primer v videmski nadškofiji. Verouka se pouka slovenščine so otroci bili deležni že meseca oktobra, ni pa bilo tako s poukom na naši glasbeni šoli in z vajami folklorne skupine. Pouk glasbene vzgoje se je v letošnjem šolskem letu pričel z dvomesečno zamudo. S tromesečno zamudo pa so se pričele vaje folklorne skupine.

V preteklosti smo za razne zamude in zavlačevanja upravičeno obtoževali krajevno šolsko in občinsko oblast, ki nista pravočasno izdali dovoljenja za uporabo šolskih prostorov. Letos tega nikakor ne moremo trdit. Potrebna dovoljenja so s strani občine in didaktičnega ravnateljstva bila izdana zelo hitro. Tokrat se je zataknilo na naši strani! Ostali smo brez učiteljev, zato je bilo treba velikega tekanja in prepričevanja, da je pouk končno le stekel. Naši otroci pa se pridno pripravljajo za natečaj «Moja vas»

82. Zanimanja je veliko, dobre volje tudi.

Zabnice

Na belo nedeljo popoldne se je na žabniški železniški postaji vstavil vlak prijateljskega. S tem vlakom se je iz Celovca odpeljalo 500 ljudi dobre volje in so skupaj s celovskim županom Guggenbergerjem obiskali Novo Gorico, Gorico, Gemona / Humin in za 30' se je vlak vstavil tudi v Zabnicah. Tam so jim žabniški pevci pod vodstvom Hansija Moschitz (Užnjak) zapeli tri pesmi v pozdrav: Slovensko, nemško in italijansko, v jezikih pač, ki jih ljudje v Kanalski dolini govorijo. Srečanje je potekalo v pristrčnem ozračju. Med gosti je bilo tudi lepo število koroških Slovencev.

Ukve

V soboto, 24. aprila je folklorna skupina Lepi Vrh iz Ukev nastopila v Zirovnici na Gorenjskem. Tam so proslavili 25 letnico delovanja Okteta, ki je duša prosvetnega delovanja v rojstnem kraju našega največjega pesnika Franceta Prešerna. Poleg folklorne skupine iz Ukev je nastopil tudi ženski pevski zbor z Obirja na Koroškem in žirovniški oktet-slavljenec.

Pri kulturnem sporedu so sodelovali Slovenci iz Italije (Ukve), Avstrije (Obir) in Slovenije (Zirovnica), lju-

dje, ki živijo ob vznožju tromaje, pa govorijo isti materin jezik.

Oktet iz Zirovnice je s Slovenci v Kanalski dolini navezal stike že pred mnogimi leti. Leta 1972 je oktet nastopil v dvorani pri Fronclnu v Zabnicah; leta 1980 je sodeloval na zaključni prireditvi V. obletnice tečaja slovenščine u Ukva- h. Nastopil je tudi na zaključni prireditvi «Primorska poje 81, ki je na cvetno nedeljo lani bila na sporedu v mestni dvorani Cristallo na Trbižu. Prve dni novembra lani je oktet z Ukljuani in Rezijani bil za teden dni na turneji po Belgiji, kjer so Beneškim Slovincem ponesli lepo slovensko pesem.

Sv. Višarje

Novo vodstvo višarske žičnice je župnijskemu uradu v Zabnicah sporočilo vest, da bo žičnica na Višarje začela spet redno delovati v petek, 18. junija, par dni pred pričetkom romarske sezone.

Svetišče je vsako leto oskrbovano od 24. junija do prve nedelje v oktobru. V letošnjem zimskem času so se razširile govorice, da zaradi gradnje nove žičnice, sedanja ne bo delovala. Vsi, ki nameravajo letos priti na Višarje, naj ne bodo v skrbeh. Vse bo obratovalo kot po navadi.

Salvatore Venosi

Skupina članov Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani obiskala Slovence videmske pokrajine

V petek 7. in soboto 8. maja se je mudila na obisku med Slovenci videmske pokrajine skupina članov, sodelavcev Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani, da bi se od bližje spoznali z današnjo narodnostno, socialno in gospodarsko stvarnostjo Slovencev naše pokrajine.

Skupino je vodil Silvo Devet, znani javni delavec Slovenije, ki se je s svojimi znanstvenimi razpravami — tudi o manjšinski problematiki — uveljavil doma in v mednarodnih forumih, posebno v OZN. Znanstveni

izletniki so se najprej ustavili v Kanalski dolini, kjer so imeli važne razgovore z voditelji tamkajšnjih Slovencev z Venosijem in Garijkom. Nato so obiskali Rezijsko, Bardo, Čedad in Špetter.

Za skupino je bila važna točka Rezijska, kjer je obiskala kulturni dom, zgrajen po potresu s pomočjo matične demovine — goste iz Ljubljane so pristrčno sprejeli župan Barbarino, predsednik lokalne sekcije partizanov ANPI Letig in predsednik zadruga «Ta rožina dolina» Quaglia.

Z znanstvenega vidika je bil zanimiv obisk tudi v Bardu, kjer obstoja edini etnografski muzej v Benečiji, ki ga je uredil domači center za kulturne raziskave. Naj omenimo mimogrede, da je bila vas obnovljena po potresu, v veliki večini, s sredstvi Slovenije in Jugoslavije.

V Čedadu so se sodelavci ljubljanskega Inštituta sestali na društvu «Ivan Trisko» s predstavniki naših kulturnih organizacij. Na tem srečanju so bili seznanjeni z raznimi programi, ki jih poskušamo uresničiti. Med temi so programi raziskave, mladinske organizacije, tiska in slovenskega izobraževanja. Ljubljanski gostje so obiskali v Špetru tudi Beneško galerijo in nato še nove gospodarske strukture, ki so bile organizirane z dobro in trdo voljo beneških Slovencev, ki so znali uresničiti prve programe medsebojnega in mednarodnega sodelovanja.

ZAHVALA

Spoštovani!

Nismo še uspeli strniti vseh vtisov in urediti misli o obisku vaših krajev in ljudi, pa vendar smo si enotni, da bosta oba dneva, ki smo ju preživeli z vami in pri vas, ostala nepozabna.

Iz vsega srca se vam zahvaljujemo za vašo gostoljubnost in pristrčnost, s katero ste nas sprejeli, dobro voljo, s katero ste nam predstavili svoje kraje in aktivnost Slovencev v njih in ne nazadnje za vse informacije, s katerimi smo lahko dopolnili življenjsko stvarnost.

Pristrčen pozdrav!

Sodelavke in sodelavci
Inštituta
za narodnostna vprašanja
v Ljubljani

Giuseppe Pausa predsednik turistične ustanove - azienda autonoma di soggiorno za čedadski okraj

Antonio Manzini iz Podbonesca, najstarejši šindak čedadskega mandamenta je predsedoval v torak 4. maja na čedadskem komunu upravnih konsej turistične ustanove (Azienda autonoma di soggiorno). To je ustanova (Ente), ki deluje že puno ljet po drugih krajih, ki s svojim delom in propagando skarbi za turistični razvoj območja, kjer deluje. Čedad je bil do sada brez te ustanove in je zamudil velike parložnosti. In pomisliti, da je Čedad zgodovinsko romansko-longobardsko mesto na robu latinskega sveta, ki bi muorlo bit tudi s tega aspekta valorizirano. In kako? Do nedavnaj ni bilo v Čedadu niti enega hotela. Prihajali so turisti z avtobusi, si ogledali muzej, longobardski «tempietto» in druge zgodovinske znamenitosti mesta, potem so jo «popihali» za kosilo, večerjo in prenočišče drugam, ker v

PIŠE PETAR MATAJURAC

XI. Trije možje najbolj močni na svetu

«Jo niasam videu še takuo lepe na svietu, kajšno je tvoje ime?».

«Anica! In tvoje?».

«Marko!».

Še enkrat sta se objela in sladkuo poljubila. Potem je Marko zvezu Anico z varco okuole pasu in ji poviedu, da jo povliečeta gor na varh njega dva parjateljja.

«Ne se pa pozabit mi vrieč nazaj dol varce!» ji je jau, potle je trikat pocuku varco, kar je bluo dogovorjeno znamenje za druga dva na varhu, da lahko povliečejo. Kadar so povliekli gor na varh čečo, sta ostala ku osleptena, ku ocarana (incantana) od nje lepote.

Po varci, ki sta jo povliekla iz jame, sta v mislih zmierla globočino. Jama je bla zlo globoka, Marko ne bo mu spliez iz jame brez varce. Pogledala sta se v oči in se hitro zastopila. Tovarša sta pustila brez varce dol notar, čečo pa sta s silo odpeljala proč.

Nič nieso pomagale ne

Čedadu jih niso mogli sparrjeti pod streho. Seveda, za vojo tega ni bluo niti doto- ka turističnega denarja.

Za odpravo teh pomanjkljivosti bo morala poskarbeti organizacija, ki so ji dali življenje 4. maja v Čedadu, katera je že izbrala svojega predsednika. Ta je Giuseppe Pausa, doma iz Oborč v Idrijski dolini, a živi že več časa v Čedadu, kjer je tudi sekretar lokalne skcije PSDI. Polnopravni člani (membri) upravnega sveta so še šindaki iz Čeda- da, Špetra, Podbonesca, So-

vodnjega, Srednjega, Sv. Lenarta, Prapotnega, Grmeksa, Dreke in Tavorjane.

Po raznih kombinacijah — imenovani od partitov ali drugače — so člani upravnega sveta še teli gospodje: Adriano Grando, Claudio Domenis, Giuseppe Zamero, Daniele Stringher, Aldo Ferrari, Luigi Braidotti, Ada Juri, Diego Meroi, Dino Boezio, Dante Cudicio in Giuseppe Camerin.

Ustanovi voščimo dobro delo, s priporočilom, da bi imela stalno pred očmi interese naših dolin.

NEKAJ MISLI O FILMU

"DESETI BRAT,"

Večkrat smo vam že poročali o tem, da se je skupina Benečanov in tečajnikov slovenskega jezika udeležila slovenskih gledaliških in filmskih predstav.

Zadnjič smo se udeležili retrospektive slovenskega filma v Gorici in sedaj pa, vedno v kulturnem domu v Gorici, premiére slovenskega filma «Deseti brat» po prvem slovenskem romanu J. Jurčiča. S to premiero se je začela periodična serija premier slovenskih filmov v organizaciji Zveze slovenskih kulturnih društev s pomočjo Kinoateljja, Piccolo Cineforum in Viba Film. Režiser tega filma je Vojko Duletič, ki je med najboljšimi slovenskimi režiserji in se posebno ukvarja s filmsko realizacijo mojstrov in slovenske literature. Zgodba je precej zapletena in se odvija okoli ljubezni učitelja do grajske gospodične; film kakor tudi roman analizira psihološke ter politične konflikte, tipične za XIX stole-

tje oziroma za čas, v katerem se slovenski kmečki svet radikalno spreminja.

Film je zelo lep, ostale so nam v srcu posebno lepe slike pokrajine in gozdov, ki jih v današnjem času vidimo samo v sanjah in ki dajejo občutek osamelosti vsakega človeka. Po filmu je bilo tudi kratko srečanje z avtorji in nekaterimi igralci tega filma.

Glede na to, da je vsakokrat, ko se pojavi možnost spoznavanja slovenske gledališke ter filmske stvarjalnosti vedno več zanimanja tudi med Benečani, mislimo, da bi bilo prav, da se interese, posebno tisti, ki jih ne poznamo, obrnejo do sedeža kulturnih društev v ulici IX. Agosto, 8 v Čedadu (tel. 731386) in pustijo naslov, tako da jih bomo lahko prevočasno obvestili o vseh teh iniciativah, ki imajo velik pomen pri rasti naše osebne kulture i prispevajo k našemu razvoju.

Lucia Trusgnach

Escursione di operatori dell'Istituto per i problemi delle nazionalità di Lubiana

Un gruppo di operatori scientifici dell'Istituto per i problemi delle nazionalità di Lubiana ha compiuto una escursione conoscitiva nelle zone mistilingui della provincia di Udine, visitando i principali centri culturali della Slavia friulana, da Ugovizza a Resia, a Lusevera concludendo a Cividale e S. Pietro al Natisone.

Di particolare interesse la tappa a Resia, dove gli ospiti hanno visitato la Casa di cultura accompagnati dal sindaco Barbarino. Altra tappa interessante sotto il profilo scientifico è stata quella di Lusevera, località in cui esiste un interessantissimo museo etnografico, curato dal locale centro culturale sloveno di ricerche: una struttura veramente rimarchevole ed un concreto stimolo allo studio della civiltà contadina.

Gli studiosi lubianesi hanno potuto così prendere conoscenza dei problemi che si sono affrontati e risolti dopo il terremoto del 1976: Lu-

severa, grazie anche al contributo della vicina repubblica, è oggi un paese quasi completamente ricostruito e rappresenta forse uno degli esempi più positivi in questo senso.

A Cividale c'è stato l'incontro con i rappresentanti delle associazioni culturali presso il circolo «Ivan Trisko». Nella sede centrale delle organizzazioni slovene hanno preso conoscenza dei vari programmi che vengono portati avanti dagli sloveni, fra cui quelli della ricerca, della organizzazione giovanile, della stampa ed infine dell'istruzione slovena. C'è stata anche una sosta presso la Beneška Galerija. Nelle Valli del Natisone, dove si è conclusa l'escursione, gli ospiti hanno visitato le nuove strutture economiche realizzate con l'impegno degli sloveni in Beneficia, che hanno saputo attuare i primissimi programmi di cooperazione bilaterale ed internazionale.

teu dujak v jami.

Kadar sta ga zagledala, sta skočila nanj in ga napadla, a z njima ni imeu velikih težav in ni bluo trieba, da bi mu Rešitelj pomagu. Hitro je oba ubu.

«Ze spet sme riešu!» se mu je hvaležno nasmehnila Anica.

«Zmieraj bom ahtu nad tabo, da se ti ne bo nič hudega zgodilo. Sada pa pojdi- ma naprej, ker je pot do mojega gradu še duga!» ji je jau in jo odpelju v grad, ki je ostu njega, potle ko ga je odriešu od zavdanosti.

Seveda, sta se poročila. Na ojet sta povabila vse ljudi iz bližnje in daljne okolice. Potle sta živela v ljubozni, srečni in veseli do prave starosti. Imela sta tudi puno zdravih in močnih otrok, za njimi so paršili nečaki in nečaki nečakov in ti so nam poviedali to zgodbo, če ne bi ne bli viedeli zanjo.

Vas pozdravja vaš

Petar Matajurac

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

SREDNJE

Demografsko gibanje v letu 1981

Gremo zmjeraj na manj - Rodila sta se samo dva otroka, umarilo pa je 17 ljudi. Kam pridemo po teli poti?

Na dan 1. januarja 1981, na podlagi zadnjega ljudskega štetja (in base al censimento), je šteje naš kamun 804 ljudi, na zadnji dan decemberja je število že padlo na 725! Obupno! Če sada zaperjajo šoule in otroške vrtce (asilo), kaj bo potle, v prihodnjih letih?

Tle se niemata za jokati samuo gospuoda Cenčič in Mucig, zak niemata vič za karstit, se niemata za jokati samuo meštre, ki zgube njih prestor, dielo in kruh, jokati se muora tudi šindak, konselieri in vsi mi, ki nam stoji par sarcu bodočnost (futuro) naše skupnosti.

Al ni obednega, ki bi se muoru potarkat na plečja, na sarce, na svojo vest, ker je odgovoren (responsabil) za tajšno stanje, za tajšno situacion?

Mi vemo, da je puno takih ljudi, ki bi se muorli potuč na rebra, a ti ljudje niso doma iz Srednjega, živijo, gospodje, deleč od nas.

Tle spodaj dajemo surove podatke demografskega gibanja za leto 1981 v Srednjem.

Sta se rodila:

1. Duriavig Ivan, tata Claudio, mama pa Berto Antonietta. Rodil se je na 12.5. (Sriednje).

2. Saligoi Maria, tata Amadeo, mama pa Marcellina Chiuch. Rodila se je 8.9. (Oblica).

So umarili:

1. Qualizza Rosa - Katarna iz Varha. Umarila na 30.1.

2. Postregna Giovanni - Kozličju iz Podsrednjega. Umaru na 5.2.

3. Crisetig Maria Luigia iz Bajarja. Umarla na 6.3.

4. Tomasetig Giuseppe - Žefacu iz Gniduce. Umaru na 14.3.

5. Qualizza Giuseppe-Bepo iz Sriednjega. Umaru na 22.3.

6. Borgù Alessandro - Barjaču iz Oblice. Umaru na 10.4.

7. Stulin Antonia - Drečičjova iz Gor. Tarbja. Umarla na 5.5.

8. Balus Antonia - Mankicjova iz Gor. Tarbja. Umarla na 23.5.

9. Gariup Giovanni - Melunjak iz Preseriji. Umaru na 3.6.

10. Qualizza Giuseppe - Poličnjaku iz Dol. Tarbja. Umaru na 8.6.

11. Rucchin Antonia iz Police. Umarla na 21.6.

12. Cernetig Giuseppe - Budrinu iz Černec. Umaru na 15.7.

13. Bergnach Maria - Korantova iz Gor. Tarbja. Umarla na 7.10.

14. Qualizza Andrea - Manihu iz Police. Umaru na 17.10.

15. Gariup Antonio Gildo - Štiefu iz Černec. Umaru na 24.10.

16. Postregna Elsie - Kozličjova iz Sriednjega. Umarla na 21.11.

17. Bergnach Natale - Matičku iz Gniduce. Umaru na 24.12.

So se poročili:

1. Cosson Gianni iz Čel (Prapotno) in Qualizza Barbara - Dortih iz Černec. Na 14.2.

2. Cernetig Romeo - Tinaju iz Preseriji in Bledig Miranda iz Škrutovega (Sv. Lenart). Na 11.4.

3. Shauli Maurizio iz Ronchis (Fojda) in Stulin Jole - Kurjakuova iz Gor. Tarbja. Na 6.6.

4. Dugaro Mario iz Dugega in Ferracin Adalisa iz Villadose (Rovigo). Na 4.7.

5. Golles Daniele iz Petjaga (Špeter) in Cernetig Marina iz Černec. Na 18.7.

6. Simoncig Renato - Fermonu iz Preseriji in Duriava Lucia - Duriavova iz Dol. Tarbja. Na 5.9.

7. Postregna Luigi - Kozličju iz Podsrednjega in Duriavig Milena Drečičjova iz Dol. Tarbja. Na 12.9.

8. Flaugnacco Renzo in Jeroncig Lucia - Konšorjova iz Preseriji. Na 26.9.

9. Rucchin Bruno - Lejonu iz Gniduce in Crainich Loretta iz Zuodra (Dreka). Na 17.10.

10. Ipnitico Antonio - Budrinu iz Černec in Qualizza Rina - Pekova iz Police. Na 10.10.

GORENJI TARBI

Lep koncert pevskih zborov iz Gorice v domači cerkvi

U nedeljo 16. maja popudne sta prišla pet v našo cerkev dva pevška zbora z Goriškega: moški pevski zbor Štmaver in mešani zbor Rupa-Peč.

Ne samuo vjerniki domače fare, tudi od drugih krajev so ljudje paršli poslušati lepe pesmi, ki so jih zapeli goriški pevci. Bluo jih je lepuo poslušati in usi so govorili, da bi bluo pru, če bi gospod famoštar vičkrat organizirali u cerkvi take koncerte. Dobro misli in želje, a bi bluo pru, če bi tarbijskega gospoda Cenčiča posnemali še drugi gospodi famoštri.

SOVODNJE

TRČMUN

Nagla smart še mladega moža

U sredo 12. maja zjutraj je na hitro umaril na svojem domu u Trčmunu Mario Martinig-Bornu po domače, imeu je samuo 61 let. Rajnkemu Mariu je na hitro sarce odpovedalo. Imeu je lahno smart, saj ga je doletjelo, ko je obuvu čerevje, da bi šu djetat. In takuo je za venčno zaspau.

Njega pogreb je biu na Trčmunu u četartak 13. maja popudne. Naj gre žalostni družini naša tolažba.

Procesija Sv. Marka u Trčmunski fari

«Si duh, ku Azla, si duh ku procesija Svetega Marka, pravijo ljudje, kadar poslušajo adnega, ki jo s svojim pripovedovanjem previč nadugo nateguje.

In ta duga, tradicionalna procesija se je ponovila tu-

di letos na dan Svetega Marka, u nedeljo 25. aprila po vaseh Trčmunске fare.

Procesija se je začela, kot po navadi, od cerkve Sv. Ivana na Trčmunu in šla skuoze Trčmun do Jelinov, iz Jelinov do Duš, potem u Mašera in iz Mašer u Gabruco in Polavo. U Polavi se obarne in gre do Čeplešišč, kjer je kratek počitek. Potem se varne spet u Trčmun do cerkve, ker vsi utrujeni in pobožni poslušajo sv. mašo.

Pravijo, da je bla tudi letos lepa procesija. U nji je bluo puno mladih puobu in manj mladih čeč. To je pomanjkljivost od njih, a že objublajo, da jih bo hljetu vič ku puobu.

SV. LENART

Trava rase, koza pase... in če jo ne bo popasla koza, jo bo muorla pa kosa. Treba se je pripraviti, kakor se pripravlja Vittorio (Gigi) Zorzutti iz Gor. Merse, ki jo klepe s takimi žlagi, da odmevajo deleč naokuole in to klepanje opravlja ob luči na petrolio.

GRMEK

Sparjet proračun (bilancio di previsione) za leto 1982

Na zadnjem komunskem konseju, ki je biu u petak 16. aprila, je biu sparjet komunski proračun za leto 1982.

Kakuo bo utiliziran denar proračuna bomo pisali drugikrat, kakor bomo pisali o drugih argumentih in problemih, o katerih se je govorilo na zadnjem konseju. Naj povemo sada samuo tuo, da ima proračun visoko število: 1.244.800.000 (enomilijardo 244 milijonov in 800 tavžent lir).

Nabiralna akcija za spomenik rudarju v Špeteru
Sottoscrizione per il monumento al minatore di S. Pietro al Nat.

Prej je bilo nabrano lit. 1.281.000

So še darovali - hanno contribuito ancora:

Balus Valentino - Čedad	10.000
Chiabai Antonio - Čedad	20.000
Floreancig Guido - Čedad	20.000
Vogrig Giovanni - Čedad	5.000
Noacco Valentino - Videm	10.000
Trinco Antonio - Videm	20.000
Zanini Alessandro - Sv. Lenart	10.000
Trusgnach Antonio - Premiaracco	10.000
Sedaj	lit. 105.000
Skupno	lit. 1.386.000

DREKA

BARNJIK

Praznovala sta zlato poroko

U soboto 24. aprila sta praznovala petdeset let skupnega življenja - zlato poroko - Zufferli Giuseppe (Pepo) in Zufferli Margherita (Zalika) - Primožova iz naše vasi.

Spet sta šla v cerkev Device Marije, kakor pred petdesetimi leti, kjer sta jala «ja» in si obljubila venčno zvestobo. Sada sta si obljubila zvestobo za drugih 50 let, potem bomo videli. In zdaj je bluo no malo drugač, kot u tisti davni pomladi 1932. leta. Sada sta imjela puno vič domačih prič, da bojo kontroliral, če ostaneta še zvesta adan drugemu. Tele priče so sinovi, hčere, navuodje in druga žlahta, ki so se zbrali okuole Pepa in Zalike za njih lep praznik. Vsi jim želimo, da bi življela še puno in puno let skupaj zdrava in vesela in zmjeraj zvesta dan drugemu, kakor do zdaj.

ŠPETER

AZLA

Umarla je meštra Vižentinova

U pandejak 10. maja so podkopali u Azli Mario Visentini - Vižentinovo po domače, staro 82 let.

Rajnka Maria Vižentinova je bla znana in poznana meštra po useh naših dolinah. Puno mladih in že nevič mladih se ji lahko zahval, če znajo brat in pisat.

Po kratki boljezni je umarila v videmskem špitalu. Družini in žlahti naše iskrene sožalje.

LIVEK

U nedeljo 18. aprila je biu na Livku pogreb Simona Hrast-Kroca po domače. Star je biu 72 let.

Pokojni Simon Hrast je biu med NOB legendarna figura, posebno na beneških tleh, kjer je bil poznan že pred vojno kot sin ugledne družine. Bil je od vseh spoštovan. Po vojni se ni ubadal s politiko, pač pa se je posvetil še z večjo vmeno lovstvu.

Bil je strasten lovec, lepo poznan med beneškimi jagri, saj so se večkrat zatekli h njemu po nasvete.

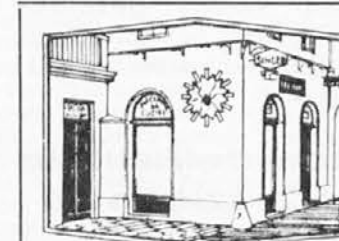
Rajnkega Simona, ki je imel rad beneške Slovence, bomo ohranili v lepem in večnem spominu.

Tel lep otročič, ki se nam takuo veselo smije, je Stefano - Stef Qualizza, parvi sin Luciana in Giuliane, znani in priljubljeni igralci Beneškega gledališča. Smo sigurni, da tel je njih narleuš «capolavoro»! Stiefnu, ki sada ima 4 mjesce, želmo, da bi mu se zmieraj takuo lepuo godlo ku sada an de bi kmal ratu tudi on simpatičen igralec našega gledališča.

Na sliki vidimo ljepega puobčja, ki se kliče Matteo Braidotti. Rodil se je na 24. decembra lanskega leta. Srečna mama je Primosi Loretta-Bosova iz Ješičjega, ki djela kot u-radnica na SLORI v Čedadu, tata je pa Bruno. Malemu Matteju, ki je že dopunu 5 mjescu, želmo vse dobre v dugem življenju, ki ga ima pred sabo.

Coppe - Targhe sportive
Laboratorio di precisione
Agente comp. Singer

Orologeria - Oreficeria - Ottica
Urarna - Zlatarna - Optika

URBANCIGH

Cividale - Čedad

Via C. Alberto 10 - Tel. 732230

Pokali - športne plakete
Laboratorij
Zastopstvo Singer

LA VERA
GUBANA
e
STRUCCHI

PREMIATA ALLA TV
COLAZIONE STUDIO 7

GUBANE

Giuditta Teresa
di CATTANEO & CHIABAI s.d.f.

PRODUZIONE ARTIGIANALE

PREMIATA CON MEDAGLIA
D'ORO DAL E.P.T.

SCRUTTO S. LEONARDO (UD)
Tel. 723005

**PRAVA
DOMAČA
GUBANCA in
... ŠTRUKLJI**